

Itthon

Államfői visszatekintés

Normák őre

Elmaradt „Nürnberg”

Egyenlő mércével

Tetteinkben a védelem, az utókor itélni fog azok fölött – idézi Jókai Mórt **Sólyom László**. Az államfő már hónapok óta tudja, hogy nem jelölik újra, ám úgy érzi: feladatait sikerült elvégeznie. A kétharmados többség szerint nem fenyegeti az alkotmányosságot, viszont a törvénydömpingnek megvannak a hátulütői.

ABLONCZY BÁLINT-BORÓAI GÁBOR
| itthon@hivatalasz.hu

- Tavaly év végén azt mondta lapunknak, ha felkérnék második mandátumra, kötelessége lenne komolyan mérlegelni. Fontolóra kellett vennie bármit is?

- Nem volt mit mérlegelni. Mivel nem kérdeztek meg, hamar, már a választások előtt megértettem: nemkívánatos újabb öt évig az általam képviselt elnö-

ki felfogás. Ezt nem volt könnyű tudomásul venni, de ami személyes sorsomat illeti, jó lelkiismerettel fejezem be a munkát. Annak idején az Alkotmánybíróság elnökeként a halálbüntetést eltörölő döntéshez hosszú, elmélkedő indokolást írtam. Amellett érveltem, hogy az emberi élet kimondhatatlan méltóságát annak egyszerűsége adja. Így fogtam fel az elnöki munkát is. Egy ciklus alatt igyekeztem elvégezni mindazt, amit célul tűztem ki. Eppen ezért a

termés betakarítását már korábban elkezdtem. Összefoglaló beszédeimet tavaly augusztus 20-án indítottam; október 22-én a Műegyetemen elbúcsúztam az ifjúságtól. Az év elején bemutattuk a Bölcskei Tanácsának korrupcióról és oktatásról szóló jelentését; letettük az asztalra a határon túli magyarokról szóló konferenciasorozat összegzését. Végül nemrég napvilágot látott az elnöki működésem legfontosabb megnyilatkozásából válogató szöveggyűj-

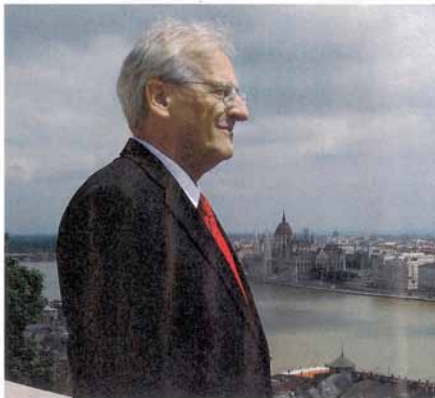
temény. Nagy ajándék, hogy végigcsinálhattam ezt az öt évet, noha nagyon nehéz időszak volt. Akár viccelhetünk is: egy ciklus alatt kettőt teljesítettem. Most már új feladatom van, meg kell találnom a volt elnök szerepét.

- Bár nagy tisztelettel vagyunk a tanulmánykötetek és a konferenciák iránt, néha nem merült fel önben: szélesebb hatáskörrel többet érhetett volna el a felsorolt területeken?

- Amikor elnök lettem, tisztában voltam a jogi lehetőségekkel; már csak azért is, mert alkotmánybíróként ezeket igyekeztem pontosan meghatározni. Illetlenség, ha az ember pozícióba kerülve nekilát hatáskörét tágítani. Ugyanakkor tettem néhány fölfedezést, amelyek árnyalják az államfői hatalom gyengeségéről szóló képet. Nem különösebben erős jogosítványnak szokták tekinteni például a törvények parlamenti visszaküldésének lehetőségét. Tapasztalatom szerint azonban ez a politikai vétő teszi igazán erőssé az államfőt. Óriási nyomás volt rajtam, hogy egy-egy jogszabállyal kapcsolatos legkisebb kétség esetén is az Alkotmánybírósághoz forduljak, azaz az alkotmányossági vétőt politikai fegyverként használjam. Ennek mindig ellenálltam. A politikai vétő esetében azonban az elnök jóval tágabb körben fejezheti ki egyet nem értését. Persze a parlament akár változtatás nélkül elfogadhatja ugyanazt a szöveget, mégis sikerült eredményeket elérnem. Például amikor az Országgyűlés a nagy pártoknak kedvező, a kisebbeket kedvezőtlenül érintő döntéseket hozott. Vagy olyan szerenteségek esetén, amikor a középületek akadálymentesítésére kiírt tíz év lejártakor újabb hét évet akartak adni az elmulasztott munkák elvégzésére.

- Eddig harmincegyszer küldött vissza törvényt az Országgyűlésnek. Egyre gyengébb lenne a jogalkotói munka?

- Valóban magas ez a szám. Az utóbbi időben azért is nőhetett a politikai vétők száma, mert az előző parlamentben a nagy kapkodásban már nem volt idő rögös szövegezésre. Sokszor egyéni képviselői indítványokkal próbálták rövidíteni az utat, gazdasági lobbik pedig szemérmetlenül éltek ezzel a lehetőséggel. De a fegyverrel már az új időszakban is éltem: a kormánytisztvi-

selők indoklás nélküli elbocsátásának lehetőségét uniós szabályok és emberességi szempontok miatt is aggályosnak látom. Ugyancsak kifogásoltam, hogy az alkotmánybírók választását egy alkotmánymódsztással kizárólag a kormánytöbbség kezébe helyezték.

- Ezeket az intézkedéseket is szokták a Fidesz túlhatalma bizonyítékaként emlegetni. Ön szerint vesztében van az alkotmányosság?

- A kétharmados többség benne van a rendszerben, elő is fordult már; a kormánypártok 1994 után is alkotmányozni akartak. A mai parlamenti többség szándékairól a nyilatkozatok alapján keveset tudhatunk, például az új alaptörvény ügyében csak bizottságok felállításáról hallottunk. Az aggodó hangok némelyike pedig hiteltelen. Mostanában olyanok is velem védenek a demokráciát, akik nyolc évig vídálman taposták.

- Hogyan fogadja az új kormánytöbbség alkotmányozási szándékát?

- Nagy kudarc, hogy húsz év alatt sem sikerült megváltoztatnom azt a jobboldal-

on beégett tévképzetet, amely szerint a jelenlegi kommunista alkotmány. Holott teljesen új, csak a törvény sorozatmódosítása maradt a régi. Persze kár, hogy mondjuk a jelképes erejű 2000. esztendőben nem számították át vagy nem írták új preambulumot. Az ebben foglaltak miatt szokták ideiglenességet emlegetni. Am az 1949-ben elfogadott német alkotmányban azt írják, a szöveg Németország újraegyesüléséig hatályos. Mivel a Grundgesetz bevált, az NSZK és az NDK 1990-es egyesítése után törölték az említett passzust. Kétszáz éves az Egyesült Államok hasonló dokumentuma, mégsem mondja senki, hogy rabszolgatartó alkotmány. Bizony, Magyarország az Alkotmánnyal és az első Alkotmánybíróság tevékenységével tért vissza Európába.

- Jóllehet többször kiállt a szólás szabadság korlátozása ellen, s nem írta alá a gyűlöletbeszédéről szóló törvényt, a holokauszttagadás tilításáról szóló jogszabályt szignálta. Miért?

- Mert nem volt alkotmányellenes. Szélsőségesen védem a szólásszabadsá-

Fotók | Róbert Várkonyi

választások éjszakáján a miniszterelnököt gyakorlatilag lemondásra felszólító nyilatkozatát a legjelentősebbek közé számítja. Azt írja: ha csak ezt az egy beszédet mondta volna el, már megtette, amit egy elnöknek meg kell tennie. Miért?

– Sokan úgy vélik, igazga voltam, és fessegettem a határokat. De muszáj volt kimondani: a miniszterelnök magatartása nemcsak morális válságot okozott, hanem a demokrácia alapjai is veszélybe kerültek. Úgy éreztem, ha ezt nem teszem meg, nem vagyok méltó az elnökségre. Viszont éppen ebben a súlyos esetben az elnöki jogkör keretében kellett maradnom. Így nem szólítottam fel kifejezetten lemondásra a kormányfót, hanem az Országgyűlést hívtam fel döntésre a miniszterelnök sorsáról. Már a 2006. március 1-én elfogadott Gyurcsány-csomag idején megfogalmaztam: a demokrácia alapkérdése, lehet-e a választások előtt megígérték gyökeres ellenkezőjét csinálni. A bizalmi szavazás idején egyrészt felszólítottam a Fideszt az ülésterembe való visszatérésére, másrészt leszögeztem: a parlament arról is szavaz, hogy elfogad-e ilyen módszereket a hatalom megtartására. Elfogadta – és ezt én nem tudtam elfogadni. A balatonörszói beszéd napvilágra kerülése és az október 23-i rendőrterror között történeteket napirenden tartottam. Még két évvel később is arról szólt az ügyészek napi elnöki üdvözlője, hogy 2006. október 23-án a vádhatóság képviselői válogatás nélkül indítványozták az előzetes letartóztatásokat.

– **Könyvében furcsa hasonlatot használ. Eszerint a 2006. október 23-i állami megemlékezés önben az Egri csillagok jelenetét idézte fel: Tórkőli Bálint a szultán sátrában időzik, s behalászik a magyar foglyok lefejezése.**

– Elnökségem legkísértetesebb emléke, ahogy a kiüritett, hermetikusan lezárt Kossuth téren a külföldi államfők és vendégek részvételével halálos csendben zajlik a koszorúzás, s csak a távolból jut el ide egy-egy kiáltás. Valóban furcsa lehet, ahogy az emberben felmerülnek a kisdíjak korában olvasottak. Az *Egri csillagok* mellett többször is eszembe jutott *A bésztrúti ember fia* című regény. Ott a halálra ítélt Baradlay fiú az utolsó szó jogán azt mondja: »

ságot: a gyűlöletbeszédéről szóló törvény túl szélesre fogalmazta a tényállást, az Alkotmánybíróság ezeket a jogszabályokat általában megsemmisíti. De a szűkebb tényállások esetén megengedhetőnek tartja, hogy a jogalkotó bizonyos véleményeket büntetés alá helyezzen. Ilyen döntés volt a nemzeti jelképek védelme, az önkényuralmi jelképek használatának büntetése, és voltaképpen ilyen „szűk” tényállás a holokauszt tagadásának szankcionálása is. Ha beadom a keresetemet, az Alkotmánybíróság biztosan elutasítja.

– **Miért nem élt politikai vétóval?**
– A törvény aláírásakor közleményben nehezményeztem, hogy az országgyűlési választási kampányban egy ilyen nehéz témát hoztak elő. Nagyon rossz lett volna, ha az utolsó hetek arról szólnak: a törvény hatályba nem lépése miatt Magyarországon nyugodtan tobzódhatnak a náciak.

– **Immár a harmadik miniszterelnökkel dolgozik együtt. Miben különböztek ezek a kapcsolatok?**
– Gyurcsány Ferencsel való szembenállásomat alaposan tárgyalta a sa-

jtó, Bajnai Gordonnal korrekt munkakapcsolatot alakítottunk ki. Orbán Viktorral egy komoly beszélgetésünk volt. Ennek során – még a 29. intézkedés bejelentése előtt – tájékoztatott gazdasági elképzeléseiről. Intenzív eszmecsere volt háttérrel, következményekről, alternatívákról. Így kell működnie az állam- és a kormányfő közötti kapcsolatnak. Ugyanakkor, bár eszmei alapjainkban sok a közös vonás, ugyanaz a mércem az új kormánnyal szemben, mint mindig is volt. Jelcnem kell, hogy a mostani törvénydömpingnek megvan a hátulútói. Nemcsak technikai, hanem sokszor elvi szinten is. S amíg hivatalban vagyok, komolyan veszem a munkámat: ha valami alkotmányellenes, akkor az Alkotmánybírósághoz fordulok. Ha más kifogásom van – mint legutóbb a tisztviselők elbocsátásáról vagy az alkotmánybírók megválasztásáról szóló törvényeknél –, akkor élni fogok a politikai vétómmal.

– **Finomán körbeírta Gyurcsány Ferencsel kialakult konfliktusát. Az elnökségét összegző Századvég-kötetben a 2006-os önkormányzati**

Fotók: MTI

» Egy elnökség állomása. 1848-as megemlékezés az erdélyi Nyergestetőn (balra), árvízi szemle Felsőszolcán (jobbra), látogatás a Bükk Nemzeti Parkban (lent)

» „Tetteinkben a védelem. Az utókor ítélni fog azok fölött.” Nem gondolnám, hogy a mostani Országgyűlés az utókor. Együtt megyünk majd ítélet alá.

– A nagypolitika elmúlt éveit tehát feszültnek élte meg. Elnöksége alatt járta az országot; vidéki útjain más benyomások érték?

– Nemesak a tudós, de az alkotmánybírósgái léttel összevetve is vérbő időszak volt ez az őt év. Ahányszor kiszabadultam a budapesti díszletek közül, mindig rengeteget tanultam. Jóravalósággal találkoztam az országban: falusi tanítóktól orvosokon, polgármestereken át civilszervezeti vezetőkig, gazdálkodókig sok embert megismerhettem. Számítatlan lélekemelő találkozással gazdagodtam. Ez a normalitás Magyarország aranytartaléka.

– Számtottóvó időt töltött a határon túli magyarok között, egyik nemzeti ünnepünkön idehaza szóvá is tették jelenlétének hiányát.

– A sajtó nagy részére jellemző aránytévesztés, hogy a kolozsvári március 15-e miatt hiányoltak az itthoni zászlófelvonásról. Trianon óta nem fordult elő, hogy magyar államfő a határon túli magyarok körében töltsön egy nemzeti ünnepet, és onnan szóljon a nemzethez. Ezt a közös ünneplést rendszeressé tettem. Elnökségem fontos eredménye, hogy külföldi partnereimnek elmagyarázhattam, s mintegy bevezettem az elfogadott témák közé a kulturális nemzet fogalmát. Azt, hogy Közép-Európában állam és nemzet határai nem esnek egybe.

– Ezt nem mindenki tudta elfogadtni. Milyen következtetéseket vont le abból, hogy tavaly nem engedték belépni Szlovákiába?

– Nyitott szívvel fordultam a szlovákok felé, eleinte mintha lett is volna fogadókészség. Am ahogy felszóltam a Bené-dekrétumokat megerősít-

tó pozsonyi határozatok ellen, ellenségessé vált a hangnem. Mélyebb, elfogultabb nacionalizmusról van szó, mint ahogy sokszor gondoljuk. De nem szabad feladnunk. A témával foglalkozó konferenciatorozaton azt tanultam a határon túliaktól, hogy oda kell fordulnunk a szomszéd népekhez. Saját nyelvükön folyamatosan tájékoztatnunk kell őket az együttműködés előnyeiről, és meg kellene ismertetnünk őket a magyar kultúrával. Örülök, hogy a Trianonról szóló emlektörvényben megjelent az új fejezet kezdésének igénye. A mi hibáinkat is megemlíti a szöveg, tárgyaltanná téve a jogszabállyal kapcsolatos utóállami nacionalista támadásokat.

– Eljövendő feladatai közé sorolta a betanulást a „volt elnök” szerepébe. Az Országgyűlés alakuló ülésén örömet fejezte ki az LMP bejutása miatt. Mandátuma lejárta után esetleg felbukkan a zoldpárt környékén?

– Eszem ágában sincs pártpolitizálni, nevetséges is lenne tőlem. A közéleti szerepvállalást azonban nem zárom ki. Még sok erőm van, szeretnék hasznos maradni a magyar nemzet számára. Az igazán nagy kihívás a cselekvés és a pótcselekvés megkülönböztetése lesz. Amikor korábban befejeztem egy könyv írását vagy letelejt egy megbízatásom, eltartott egy ideig, amíg megálltam azt az új témát vagy célt, amellyel szívvel-lélekkel azonosulni tudtam. Most is így lesz. ■